

จิบอกไฟ ประเพณีจุดบั้งไฟถวายพุทธบูชา

“จิบอกไฟ” ประเพณีจุดบอกไฟของชาวบ้านล้านนา มีเนื้อในเทศกาลสำคัญหรือเทศกาลงานทำบุญใหญ่เฉลิมฉลองวัดประจำปีเรียกกันว่า “งานปอยหลวง” ทางภาคอีสานเรียกว่า “จุดบั้งไฟ” หรือ “งานบุญบั้งไฟ”

ประเพณีนี้เป็นการรวมผู้คนเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญกัน จะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการทำบอไฟโดยสล่า (ช่าง) ผู้มีฝีมือของหมู่บ้าน จนนำบอไฟตั้งขบวนแห่ ซึ่งประกอบด้วย กลอง กลองแอว ฆ้อง ฉิ่ง ฉาบ ตีส่ง จังหวะ บางขบวนจะมีสะล้อ ซอ ซึงด้วย

บอกไฟจะตกแต่งสวยงาม ผู้คนจะรำฟ้อนไปตามเสียงฆ้องกลองที่ดีไปตลอด และมีการจับขอ จ๊อย หรือกล่าว “อ่าบอกไฟ” พรรณนาสรรพคุณบอกไฟของตัวเองและหยอกเินล้อเล่นกับขบวนบอกไฟอื่นซึ่งมาร่วมประชันกัน จนเมื่อพาแห่กันไปถึงร้านไม้ซึ่งต่อสูงราวยอดไม้เรียกว่า “ค้ำบอกไฟ” จะนำบอกไฟป็นขึ้นวางพาด ก็จะจุดยิงบอกไฟขึ้นสู่ฟากฟ้า เป็นสัญญาณบอกให้ชาวบ้านรู้กันทั่วว่างานบุญประจำปีของหมู่บ้านได้เริ่มขึ้นแล้ว

ประเพณีนี้นิยมทำกันในแถบภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ น่าน แพร่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แม่ฮ่องสอน มักจัดให้มีการประกวดประชันชิงรางวัลกันอยู่บ่อยครั้ง มีผู้สันนิษฐานว่า รับเอาต้นแบบมาจากเมืองจีนแต่ก็ไม่มีหลักฐานยืนยันไว้ชัดแจ้ง เมื่อแพร่มาถึงล้านนาแล้วก็เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธพราหมณ์ หรือแม้กระทั่งความเชื่อของท้องถิ่นเอง

การจุดบอกไฟนอกจากจะถือว่าเป็นพุทธบูชาแล้ว ยังเป็นการแข่งขันประชันฝีมือกันด้วย และบางโอกาสก็จะจุดเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพราะเสียงดังของการบอกไฟจะส่งไปถึงพระอินทร์ พระพรหม ท้าวจตุโลกบาล ให้ล่วงรู้ถึงการทำบุญสุนทานของเหล่านุชย์เทพทั้งหลาย จะช่วยคลุมนาคาฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล

พิธีการจุดบอกไฟของชาวล้านนา สิ่งที่ควบคู่กับขบวนแห่คือการ “อ่าบอกไฟ” ผู้จับจะจับออกมาด้วยเสียงอันดัง จังหวะจะโคนสอดคล้องเข้ากับทำนองของกลองฆ้องที่ดีประกอบ และยังคงด้วยเสียงของสะล้อ ซอ ซึง บทอ่าบอกไฟจะพรรณาคความยากลำบากของขั้นตอนการทำบอกไฟ อีกทั้งยังอวดอ้างความพิเศษเก่งกาจของบอกไฟของกลุ่มตนให้ผู้อื่นได้ยำเกรงในความสามารถ และมีการอ้าคำอำนวยพรของกุศลผลบุญให้ก่อเกิดกับหมู่ตนด้วย

แหล่งที่มา

มงคล เปลียนบางช้าง.2548. บทร้องเล่นและเพลงพื้นบ้านภาคเหนือและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แม็ค. หน้า52-53.